

klaart. Mogelijk deed hij dit beroep omdat hij geen bewijs kon leveren van de beweerde vergiftigingspogingen maar nu via het Mozaïsch recht hun wel bewezen ontvluchttingsplannen kan construeren tot de weerpannigheid waarop de doodstraf stond.

Het ligt voor de hand dat de romeinen dit beroep op het Mozaïsch recht moeilijk kunnen aanvaarden. Augustus' beslissing dat Herodes de vrije hand zal hebben, zo de vergiftigingspogingen bewezen worden en voor dat geval nog op matiging aandrïngt, is feitelijk een verwerping van dit beroep en als Herodes de raad te Berytus aan zijn zijde krijgt is het niet omdat men hem in dit beroep op het Mozaïsch recht gelijk geeft⁸⁸).

Levert zo het verschil der rechtsopvattingen al moeilijkheden op waar het over de strafmaat gaat, veel sterker is dit het geval bij processen welke rechtstreeks het religieuze beleven van het onderworpen volk raken. En juist het religieus besef doordringt bij Israël het gehele leven. Voor de romeinse magistraat zijn deze zaken van minder gewicht. Hij beschouwt menige daad, welke naar de Joodse opvatting een ernstige wetsovertreding is, als een interne godsdiensttwist van het onderworpen volk. Juist met die delicten, welke voor de Israëliet het zwaarst wegen, laat de romeinse magistraat zich liever niet in. Door heel de Romeinse wereldbeheersing loopt als een vaste draad het zich niet inlaten met anderer interne twisten, met name niet met godsdiensttwisten; daarvan geeft blijk de houding van Gallio⁸⁹), welke men te zeer geneigd is uit zijn nauwe familieverwantschap met Seneca te verklaren; daarvan geeft blijk de houding van Lysias en die van Festus tegenover Paulus⁹⁰). Daarvan gaat ook Pilatus uit⁹¹). Als later de Romeinse staat van het opkomend Christendom gevaar ducht, zal de romeinse magistraat ingrijpen, maar niet dan naar een objectief criterium: het al dan niet bereid zijn te offeren aan de Keizer⁹²); nog

⁸⁸) De mogelijkheid bestaat dat dit beroep van Herodes op het Mozaïsch recht op de raad te Berytus iets meer indruk maakte omdat van die raad ook niet-Romeinen deel uitmaakten. In een paritair samengestelde jury zoals de edicten van Cyrene die soms mogelijk maken, heeft toepassing van of rekening houden met lokaal recht natuurlijk betere mogelijkheden.

⁸⁹) Hand. 18 : 14, 15.

⁹⁰) Hand. 23 : 29; 25 : 19; 26 : 31, 32.

⁹¹) Blijkens de door de vier evangelisten vermelde herhaalde betuigingen van Pilatus over Jezus' onschuld.

⁹²) Plinius Minor, Epist. X 96/97. Ed. M. Schuster Leipzig 1952; ook in W. den Boer, titel in noot 28, blz. 5/7.